

TAZMİNAT DAVALARINDA ASGARİ ÜCRETLERİN UYGULANMASI

Çelik Ahmet Çelik

ÖZET

Asgari ücret, tüm çalışanlara uygulanması zorunlu “taban ücret” tir. Asgari ücret, kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bunun altında bir ücretten söz edilemez; asgari ücretin altında kararlaştırılan ücretler ve buna ilişkin sözleşmeler geçerli değildir. Tazminatların hesabında, kişilerin önceden belirlenmiş veya kararlaştırılmış bir ücretleri yoksa, daha yüksek bir kazancın varlığı ileri sürülüyorsa, zarar hesabında birim alınacak kazanç “asgari ücret” olacaktır. Asgari ücret uygulaması yasa gereğidir; kamu düzeniyle ilgili olduğundan uygulanmaması ceza yaptırımını gerektirir. Tazminata ilişkin hesaplamalarda; taraflar arasında önceden kararlaştırılmış bir ücret söz konusu değilse, daha yüksek bir ücretle çalışıldığı ileri sürülüyorsa, küçük çocukların destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, ev kadınlarının destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, emekli ve yaşlı erkeklerin destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, tüm pasif dönem zarar hesaplarında (bir değer ölçüsü olarak), yardım ve hizmet ederek desteklikte, asgari ücret üzerinden hesap yapılır.

Anahtar Kelimeler: Asgari ücret, tazminat, kaza, iş kazası, güç kaybı

IMPLEMENTATION OF THE MINIMUM WAGE IN CASES FOR COMPENSATIONS

ABSTRACT

The minimum wage is a mandatory ‘base wage’ for all employees. Since the minimum wage is related to public order, it is not possible to bargain on a wage below this level and agreements including wages agreed below the minimum wage shall not be considered legally valid. In the calculation of the compensations, if the persons do not have a predetermined or agreed wage, and the existence of a higher income is not claimed, the earnings to be taken as a unit in the calculation will be ‘the minimum wage’. The minimum wage is required by the law, thus, since it is related to public order, its non-implementation requires a penal sanction.

In calculations related to compensations, unless there is a pre-agreed wage between the parties and unless it is claimed to work for a higher wage the calculation is being made over the minimum wage. The minimum wage shall be a base for calculation of the following compensations: the calculation of the young children's support or loss of physical strength, the support of housewives or loss of physical strength, the support of the retired and elderly or loss of physical strength, all compensations related to passive period loss accounts (as a measure of value), the assistance and support by service.

Keywords: The minimum wage, compensation, accident, work accident, loss of power.

GENEL OLARAK

1- Yasal düzenleme

Asgari ücret, tüm çalışanlara uygulanması zorunlu “**taban ücret**” tir. Asgari ücret, kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bunun altında bir ücretten söz edilemez; asgari ücretin altında kararlaştırılan ücretler ve buna ilişkin sözleşmeler geçerli değildir. Tazminat hesaplarında, kişilerin önceden belirlenmiş veya kararlaştırılmış bir ücretleri yoksa, **daha yüksek bir kazancın varlığı ileri sürülüyorsa**, zarar hesabında birim alınacak kazanç unsuru “asgari ücretler” olacaktır.

Asgari ücret uygulaması yasa gereğidir; **kamu düzeniyle ilgili** olduğundan uygulanmaması ceza yaptırımını gerektirir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39.maddesine ve önceki 1475 sayılı İş Kanunu'nun 33.maddesine göre: “İş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile ücretlerin asgari sınırları en geç iki yılda bir belirlenir.”

Yürürlükten kaldırılan Asgari Ücret Yönetmeliği'nin 1.maddesinde “Asgari ücret, işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir” tanımı yapılmış idi. Yeni Yönetmelikte bu tanımın neden yer almadığını bugünün koşullarına bakarak anlıyoruz. Bugünün koşullarında asgari ücret, yoksulluk sınırının, hatta açlık sınırının altındadır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 102. maddesine (önceki İş K.m.99) göre, asgari ücretleri uygulamayan, bu ücretlerin altında ücret kararlaştıran veya eksik

ödemede bulunan işverenlerin ceza sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak, işverenlere verilen cezaların pek etkili olduğu söylenemez. Çünkü yoğun işsizliğin yaşandığı günümüzde kayıt dışı çalıştırılanlara asgari ücretin altında ödeme yapıldığı bilinmektedir.

2- Asgari ücretlerin uygulanacağı yer ve durumlar

- a) Taraflar arasında önceden kararlaştırılmış bir ücret söz konusu değilse,
- b) Daha yüksek bir ücretle çalışıldığı ileri sürülüyorsa,
- c) Küçük çocukların destekliğinde veya beden gücü kayıplarında,
- d) Ev kadınlarının destekliğinde veya beden gücü kayıplarında,
- e) Emekli ve yaşlı erkeklerin destekliğinde veya beden gücü kayıplarında,
- f) Tüm pasif dönem zarar hesaplarında (bir değer ölçüsü olarak)
- g) Yardım ve hizmet ederek desteklikte.

Bütün bu durumlarda yasal asgari ücretler üzerinden tazminat hesapları yapılacaktır.

3- Asgari ücretlerin uygulanmasında temel ilkeler

Yasa hükümleri çerçevesinde oluşturulan Yargıtay kararlarıyla, asgari ücretlerin uygulanma koşulları belirlenmiş ve bazı ilkeler ortaya konulmuştur. Bu ilkelere göre:

a) Maddi tazminat hesapları yapılırken, en son bilinen ücret unsurlarının hesaplamada gözetilmesi gerektiğinden, **hüküm gününe en yakın güne kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin uygulanması gerekir.** Daha önce bir veya birkaç hesap raporu verilmiş olsa bile, dava bitinceye kadar yürürlüğe giren asgari ücretler için yeniden ek rapor alınması zorunludur.

b) **Asgari ücret, kamu düzeni ile ilgili olduğundan, davanın her aşamasında uygulanması zorunludur. Bozmadan sonra dahi** asgari ücretlerde artış olmuşsa, yeniden tazminat hesabı yapılması gerekir.

c) **Yargıç, bir istek olmasa dahi,** yargılamanın her aşamasında **asgari ücret artışlarını doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.**

d) **Davacı, bilirkişi raporuna itiraz etmemiş olsa dahi,** sonradan yürürlüğe giren asgari ücretlerin uygulanması kamu düzeni gereği ve zorunlu olduğundan, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz.

e) Hüküm verilmeye kadar yürürlüğe giren yeni asgari ücretlerin uygulanması zorunluluğu nedeniyle, **istemle bağlılık ve kazanılmış hak ilkeleri uygulanmaz.**

I- ASGARİ ÜCRETLERİN UYGULANACAĞI YERLER VE KONULAR

1- Asgari ücretle çalışanların tazminat hesabına esas kazançlarının hesaplanması:

Olay tarihinden hüküm tarihine en yakın tarihe kadar yürürlüğe girmiş olan asgari ücretlerin toplamı “**işlemiş aktif dönem**” zarar hesabına esas kazançları oluşturacaktır. Daha sonra en son asgari ücretin yıllık tutarı, her yıl için %10 artırılıp % 10 iskonto edilerek işlemiş aktif dönemden sonraki, aktif yaşam süresine göre “**işleyecek aktif dönem**” zarar hesabına esas kazançlar belirlenecektir.

İşlemiş aktif dönem asgari ücretleri ile işleyecek aktif dönem asgari ücretleri toplanmak suretiyle, aktif dönem zarar hesabına esas kazançlar belirlenmiş olacaktır.

Son olarak, en son bilinen asgari ücretin geçim indirimsiz net tutarının (n) yıl sonraki ulaşım değeri birim alınarak, aktif dönem sonundan yaşam süresinin sonuna kadar olan sürenin **pasif dönem** zarar hesabına esas parasal değer belirlenecek; çıkan sonuç (n) yıl önceye iskonto edilerek pasif dönem zararı hesaplanmış olacaktır.

2- Yaşlılar, emekliler, ev kadınları için asgari ücret uygulaması:

a) Erken veya geç çalışma yaşamı sona erip emeklilik yaşamını sürdürenlerin, yaşlı kişilerin, ev kadınlarının **beden gücü kayıpları** nedeniyle tazminat hesabına esas parasal değerler, asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları üzerinden belirlenecek; bunlar çalışan kişiler olmadıkları için **aktif dönem-pasif dönem ayrımı yapılmayacak**; zarar hesabı (güç kaybı tazminatı) olay tarihinden yaşam süresinin sonuna kadar hesaplanacaktır.

Bunlar için aktif dönem-pasif dönem ayrımı söz konusu olmamakla birlikte, **işlemiş ve işleyecek dönem ayrımı** yapılacaktır; yukarıda çalışan kişilerde olduğu gibi, olay tarihinden hüküm tarihine en yakın tarihe kadar yürürlüğe girmiş olan asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları “**işlemiş dönem**” zarar hesabına esas parasal değerleri oluşturacaktır; en son asgari ücretin geçim indirimsiz net tutarı, her yıl için %10 artırılıp % 10 iskonto edilerek işlemiş

dönemden sonraki yaşam süresinin sonuna kadar “**işleyecek dönem**” zarar hesabına esas parasal değerler belirlenecektir.

Görüldüğü gibi, çalışmayan kişilerin tazminat hesabı birimine “kazanç” demiyoruz; “**parasal değer**” diyoruz. Bu parasal değer, “asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarı”dır.

Her ne kadar, son iki yılda, asgari ücretlerden vergi kaldırılarak, çalışan-çalışmayan ayrımı ortadan kalkmış, asgari ücretin net tutarı eşitlenmiş ise de, bu iki yıldan önceki uygulamaya göre açıklama yapmanın daha doğru olacağı düşünülmüştür.

b) Yaşlılar, emekliler ve ev kadınlarının ölümleri halinde, **destekten yoksun kalanların tazminat hesabı** da, kuşkusuz asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları üzerinden yapılacak; aynı biçimde aktif-pasif dönem ayrımı söz konusu olmayacak; ancak **işlemiş-işleyecek dönem** ayrımı yapılacak; destekten yoksun kalanların yaşam süreleri kadar değil, ölen desteğin yaşam süresi kadar tazminat hesaplanacaktır.

3- Yardım ve hizmet ederek desteklikte parasal ölçü:

Eşlerin yaşlılık ve emeklilik yıllarında birbirlerini bakıp gözeterek destekliği; çocukların anne ve babalarına yardım ve hizmet ederek; büyüüp yuvadan ayrıldıktan ve kendi yaşamlarını kurduktan sonra, sık sık yanlarına gelerek, parasal olmasa bile her türlü ihtiyaçlarını görerek, hastalıklarında gerekli bakım ve yardımı yaparak destekliği, bir değer ölçüsü olarak, asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları üzerinden hesaplanacak; bu hesaplama, yukarda anlattığımız gibi, aktif-pasif dönem ayrımı söz konusu olmaksızın, desteğin yaşam süresi ile sınırlı olarak yapılacaktır.

4- Küçük yaşta sakat kalan çocukların güç kaybı hesabında parasal ölçü:

Küçük çocukların bedensel zarara uğramaları durumunda, tazminat hesabı, ilerde kazanç elde etmeye başlayacakları varsayımıyla onsekiz yaşından başlatılıyordu. Kazanç kavramının yerini “güç kaybı” kavramı aldıktan sonra, kişiler hangi yaşta olurlarsa olsunlar, bir işleri ve kazançları olmasa bile, günlük yaşamlarını sürdürürlerken sakatlıkları oranında zorlanacak olmaları nedeniyle “**güç kaybı tazminatı**” isteme hakları bulunduğu kabul edildi. Bu kuram yaşlılara, emeklilere, işsizlere ve ev kadınlarına uygulanmakta iken, çocuklara da uygulanması gerektiği kabul edildi; bu konuda verilen Yargıtay kararlarında “çocuk hangi yaşta sakat kalmışsa, güç kaybı tazminatının bulunduğu yaştan ve olay tarihinden hesaplanması gerekir; çünkü çocuk da

günlük yaşamını sürdürürken, oturup kalkarken, okuluna gidip gelirken sakatlığı oranında zorlanacak olması nedeniyle, onunda güç kaybı tazminatı isteme hakkı vardır” denildi. Böylece asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları çocukların güç kaybı tazminatı hesabında da uygulanmaya başlandı.

5- Tüm kişilerin “pasif dönem” zarar hesabında asgari ücret uygulaması:

Çalışan kişilerin kazançları ne olursa olsun, ister özel kesimde, ister kamuda çalışıyor olsunlar, ücret ve maaş ayrımı yapılmaksızın, tümünün pasif dönem zarar hesabına esas parasal ölçüsü, asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarlarıdır.

II- ASGARİ ÜCRETLERİ UYGULAMA KURALLARI

1- Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olup uygulanması zorunludur.

Kamu düzeni, kamunun (toplumun) her bakımdan genel çıkarlarını koruyucu hükümlerin; bir ülkede kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin güvenliğini ve düzenini ve bireyler arasındaki ilişkilerde hukuku; huzuru ve ahlak kuralılarına uygunluğu sağlamaya yarayan kurum ve kuralların tümü; devletin ve devlet yapısının korunmasını hedef tutan, toplumun her alanındaki düzenin temelini oluşturan kurallar anlamındadır.¹

Asgari ücret de kamu düzeni ile ilişkilendirilen kavramların başında gelmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 ve 102.maddelerinin (önceki 1475 sayılı İş Kanununun 33, 99) içeriğinden elde edilen hukuki veriler de gözetildiğinde, işçinin taban ücretini belirleyen asgari ücretin, işçilerin yaptıkları işe uygun ve insanlık onuruna yaraşır bir yaşam seviyesini sağlamaları için gerekli olan en az ücreti ifade etmektedir. Adil bir ücret elde edilmesini, böylece çalışanların ekonomik ve sosyal durumlarının düzeltilmesi amacıyla yönelik olarak yapılmakta olan asgari ücret değişikliklerinin kamu düzeni düşüncesi ile ilgili olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Kamu düzeniyle ilgili bu durumlarda, kazanılmış usuli haktan söz edilemeyecektir.

Asgari ücretin uygulanması kamu düzeni ile ilgili olduğundan, buna uyulmaması (ihlali) cezai yaptırımını gerektirir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 102. maddesine göre, 39.maddede belirtilen Komisyonun belirlediği asgari ücreti ödemeyen veya noksan ödeyen işverene, işveren vekiline para cezası verilir.

¹ Ejder Yılmaz-Hukuk Sözlüğü, Yargıtay HGK. 28.01.2004, E.2004/10-24-K.2004/47 sayılı kararı.

Asgari ücretin kamu düzeniyle ilgili olduğu için, uygulanması zorunluluğunun ne anlama geldiğini örneklerle açıklayalım:

a) Asgari ücretin altında ücret kararlaştırılmaz.

Asgari ücretin altında ücret ödeneceğine ilişkin sözleşmeler geçersizdir. Bu yasağın dolaylı aşılmasını içeren sözleşmeler de geçersizdir. Örneğin, işçinin, kesintisiz çalışmasına karşın, haftada üç gün çalışacağı ve üç günlük ücret ödeneceği; ya da onbeş gün çalışıp onbeş gün çalışmayacağı; böylece asgari ücretin ayda onbeş gün ödeneceği biçiminde bir sözleşme geçersizdir. İşçi buna razı olmuşsa bile, ölüm veya bedensel zararlar nedeniyle açılan bir davada, tazminat hesabı fiili duruma göre değil, olması gereken duruma göre hesaplanacaktır.

b) Tazminat, yılın bütün günleri çalışıyormuş gibi hesaplanmalıdır.

Tarım ve turizm gibi mevsimlik çalışılan yerlerin işverenleri, yılın bütün günlerinden sorumlu tutulamazlar ise de, ölüm ve bedensel zararlar nedeniyle sorumlulara karşı açılan davalarda, işçi sürekli çalışan ve kazanç elde eden biri olmasa dahi, yılın bütün günleri çalışıyormuş gibi tazminat hesaplanacaktır.

Bu konuda bir Yargıtay kararında “**Bir kimsenin yaşamını sürdürmesi için kural olarak yılın bütün günlerinde çalıştığı kabulü gerekir.** Birliğin kendi görüşüne dayanarak yılın bir kısmında iş bulup çalışmayaacağı varsayımından hareketle hesap yapılması isabetli olamaz. Maddi zarar hesabında aktif dönem için tüm sürenin çalışıldığına nazara alınması gerekir” denilmiştir.²

c) Tazminat hesabının, hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlere göre yapılması gerekir.

Asgari ücretin uygulanması kamu düzeniyle ilgili olduğundan, tarafların bir isteği olmasa dahi, hakimin, hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretler üzerinden tazminat hesaplanması gerekir.

d) Asgari ücret, yargılamanın her aşamasında dikkate alınmalıdır.

Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili ve uygulanması zorunlu olduğu için, kanun yolları tükeninceye kadar, Yargıtay bozma kararından veya Bölge Adliye Mahkemesi kaldırma kararından sonra da, dava kesin hüküm halini alıncaya kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretler üzerinden yeniden tazminat hesaplanması ve son hesaplanan tazminat miktarları üzerinden hüküm kurulması gerekir.

2, Yargıtay 9.HD.09.06.1992, E.19,920669-K.1992/6306 sayılı kararı.

Bunu ilerde yeniden ele alacağız ve belirsiz alacak davasında dava değerinin artırılması yönünden değerlendireceğiz.

e) **Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bazı ayırık durumlar dışında, kazanılmış hak oluşmaz.**

Mahkemenin, Yargıtay'ın bozma kararına uyması ile karar lehine olan taraf yararına usuli kazanılmış hak oluşabilir. Yargıtay bozma kararının kapsamı dışında kalmış olan kısımlar kesinleşir. Bozma kararına uymuş olan mahkeme kesinleşen bu kısımlar hakkında yeniden inceleme yaparak karar veremez. Bir başka anlatımla, kesinleşmiş kısımlar, lehine olan taraf yararına usuli kazanılmış hak oluşturur.(04.02.1959 gün 13/5 sayılı İçt.Bir K.)

Yargıtay içtihatları ile kabul edilmiş olan “usuli müktesep hak” kurumunun bir çok hukuk kuralında olduğu gibi, özellikle kamu düzeni düşüncesiyle, yine Yargıtay içtihatları ile getirilmiş istisnaları vardır: Asgari ücret de kamu düzeniyle ilgili olduğundan, usuli kazanılmış hakkın istisnası niteliğindedir. Yargılamanın her aşamasında hâkim tarafından doğrudan gözetilmesi; gerçek zararların hesaplanmasında hükme en yakın tarihte belli olan asgari ücretin esas alınması gerekir. Bu konuyu ilerde geniş biçimde işleyeceğiz.

2- Hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin hesaplamada gözetilmesi gerekir.

Tazminat hesaplarında, olay gününden başlayarak hüküm verilmesine en yakın güne kadar bilinen kazanç unsurları üzerinden değerlendirme yapılır. Bu uygulama “**Gerçek belli iken varsayımlara dayanılmaz**” kuralının gereğidir. Olay gününden, en son ücretin veya kazançların belli olduğu güne kadar yapılan hesaplara “**bilinen dönem kazançları**” veya “**işlemiş zarar hesabına esas kazançlar**” denir. En son belli olan kazanç unsuru birim alınarak, geleceğe yönelik “**işleyecek dönem zarar hesapları**”nın ölçüsü olacak kazançlar belirlenir; bu kazançlar her yıl için belli bir oranda artırılıp iskonto edilerek gelecekteki “işleyecek” zarar hesabı yapılır.

Açıklanan bu tazminat hesaplama yönteminde, eğer **asgari ücretler** birim alınacaksa, haksız eylemin işlendiği olay gününden başlanarak, hüküm verilmeye kadar yürürlüğe konulan tüm asgari ücretler hesaplamada gözetilir.

Asgari ücretler üzerinden tazminat hesaplamanın, diğer kazanç unsurlarından ayrı ve farklı bir uygulaması vardır ki, o da, asgari ücretler dışındaki kazançlara göre düzenlenen hesap raporuna (zarar gören) davacı itiraz etmezse, davalı yararına kazanılmış hak oluşur iken, asgari ücretler üzerinden düzenlenen hesap raporuna **davacı itiraz etmemiş olsa dahi**, davalı yararına

usuli kazanılmış hak oluşmaz; **yargıç**, hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretleri **doğrudan doğruya dikkate alarak, duruşmanın her aşamasında**, bilirkişiden (son asgari ücret unsurlarına göre) **ek rapor** istemek durumundadır.

Dahası, davacı, mahkeme kararını temyiz etmemiş olsa ve Yargıtay'ca herhangi bir nedenle bozma kararı verilmiş olsa dahi, **bozmadan sonraki yargılama aşamasında da** (yeniden hüküm verilinceye kadar) yürürlüğe girmiş olan asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yapılacaktır.

Şu kadar ki, davacının kararı temyiz etmemiş olması nedeniyle, bozmadan önceki kararda yer alan tazminat tutarı aşılmayacak, altına da inilmeyecektir. Ancak bunun ayrıık durumları da vardır. Bunlar:

- Bozmadan sonra meydana gelecek **artışları davacı önceden bilme olanağına sahip olmadığından davacının kararı temyiz etmemesi karşı taraf yararına usuli kazanılmış hak doğurmaz**; bu nedenle bozma sonrası hesaplanan tazminat miktarı, bozmadan önceki miktarı aşabilir ve bu **yeni miktara göre** hüküm kurulması gerekir.³

- **Maddi hataya dayalı bozma kararına uyulması**, ilgilisi yönünden, usuli kazanılmış hak sağlamaz. Her ne kadar mahkemece bozma kararına uyulmakla ilgilileri yönünden usuli kazanılmış hak doğacağı ve mahkeme için de hükmüne uyduğu bozma çerçevesinde karar verme yükümlülüğü meydana geleceği asılsa da, açık maddi yanılıya dayalı bozmaya uymanın taraflara usuli kazanılmış hak sağlayamayacağı da yine uyulması gerekli bir usul kuralıdır.⁴

Örneğin, bir tazminat davasında hesap raporunun verilmesinden sonra, asgari ücretlerde artış olmuşsa, tarafların bir istemi olmasa dahi, hakim, kamu düzeni gereği artan asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yaptırmadan karar vermiş ve Yargıtay'ca maddi hata nedeniyle bozma kararı verilmişse, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz; bozmadan sonra yeni yargılama aşamasında, o güne kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yapılacak; önceki kararla bağılı olmaksızın, en son hesaplama sonucuna göre tazminata hükmedilecektir .

Eğer Yargıtay Özel Dairesi, yerel mahkemenin en son asgari ücretlere göre karar vermemiş olmasının farkına varamayıp kararı onamışsa, her ne kadar 6100 sayılı HMK'da karar düzeltme yolu kaldırılmış ise de, davacının maddi

3 Yargıtay 21.HD.15.09.2005, E.2005/45-664-K.2005/7782 sayılı kararı.

4 Yargıtay HGK.14.05.1995, E.1995/9-348-K.1995/556 sayılı, HGK.03.07.1991, E.1991/11-5-K.1991/402 sayılı, HGK.04.11.2009, E.2009/13-370-K.2009/480 sayılı kararları.

hataya dayalı yeniden inceleme başvurusu kabul edilecek; onama kararı kaldırılıp bozma kararı verilecek; bunun üzerine mahkeme, aradan geçen zaman içerisinde yürürlüğe giren tüm asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yaptırıp hüküm verecektir.

- **Yargıtay bozma kararının dışında kalan hususlarda** da usuli kazanılmış hak oluşmaz. Yargıtay bozma kararından sonra, buna uyulmakla, öncekinden bağımsız **yeni bir yargılama aşamasına girilmiştir**. Bu yeni aşamada, aradan geçen zamanda yürürlüğe giren yeni asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yaptırılıp yeni bir zarar verilecektir.⁵

3- Davacı hesap raporuna itiraz etmemiş olsa dahi, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz ve sonradan yürürlüğe giren asgari ücretler hesaplamada gözetilir.

Asgari ücret, kamu düzenine ilişkin olup, mahkemece doğrudan doğruya (kendiliğinden) gözönünde bulundurulması gerekir. Kamu düzeniyle ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan sözedilemeyeceği gibi, HMK'nun 26'ncı maddesinde öngörülen taleple bağıllık ilkesinden de, ücret bakımından söz etmeye hukuki olanak yoktur.

Usuli kazanılmış hak veya taleple bağıllık ilkelerine dayanılarak asgari ücretin uygulanmasını engelleyici şekilde hüküm kurulması mümkün değildir.

Kamu düzeni ile ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan söz edilemeyeceği gibi, istemle bağıllık ilkesinden de söz etmeye hukuksal olanak yoktur. Burada istemle bağıllık sadece dava edilen toplam zarar miktarı için geçerlidir.

4- Yargıç, bir istek olmasa dahi, yargılamanın her aşamasında “asgari ücret artışlarını” doğrudan dikkate almakla yükümlüdür:

Asgari ücretteki artışlar kamu düzenine ilişkin olduğundan, davacı tarafından bu yön ileri sürülmesi dahi, mahkemece doğrudan gözönünde tutulması gerekmektedir. Hakim görevi gereğince, bu hususu doğrudan gözönünde tutmakla yükümlüdür. Bu konuda hususta usuli kazanılmış haktan sözedilemeyeceği gibi, hakim bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir.

Hüküm verilinceye kadar yürürlüğe giren yeni asgari ücretlerin uygulanması zorunluluğu nedeniyle, **istemle bağıllık ve kazanılmış hak ilkeleri uygulanmaz.**

5 Yargıtay HGK.15.06.2021, E.2019-22-467-K.2021/775 sayılı kararı.

5- Bozma kararından sonra asgari ücretlerde bir artış olmuşsa, bu artışların da hesaplamada göz önünde tutulması gerekir.

Bozma kararından sonra işçi ücretlerinde bir artış olmuşsa, bu artışın da hesapta gözönünde tutulması gerekir. Bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilemeyeceğinden, davacının kararı temyiz etmemesi karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Şu kadar ki, bozmadan sonra yeniden yapılacak hesaplamada, davacı önceki kararı temyiz etmediğinden, maddi tazminat tutarı önceki karardaki miktarı geçemeyecektir. Ancak bu kural kesin değildir. Şöyle ki:

Bir mahkeme kararının her ne sebeple olursa olsun temyizce bozulması sonunda mahkemenin bozma kararına uyması ile **dava yeniden yargılama aşamasına girmiş** ve bozma kararı üzerine **önceki hüküm tamamen ortadan kalkmış**, geçerliğini yitirmiş; bu durumda, bozma kararından sonra mahkeme, HMK.nun 297. maddesinde belirtilen unsurları taşıyacak şekilde yeni bir karar vermek zorunda olacaktır.

Örneğin bir tazminat davasında Yargıtay bozma kararından sonra yeniden yapılan yargılama ve araştırmada kusur ve maluliyet oranları değişmişse, davacının önceki kararı temyiz etmemiş olması nedeniyle davalı yararına usuli kazanılmış hak oluştuğu ve davacının değişen maddi ve hukuki durumlara göre yeniden hesaplanan tazminat tutarını artıramayacağı sonucuna varılmamalıdır.

Her ne kadar davacı kararı temyiz etmemiş olsa da Yargıtay bozma kararından sonra (bozma davalı yararına olmasına karşın) yeniden yapılan yargılama sırasında kanıtlar ve hukuki durumlar esaslı ölçüde, hatta tamamen değişmişse, artık davalı yararına usuli kazanılmış haktan söz edilememesi; değişen hukuki durumlara göre, öncekinden bağımsız bir yargılama süreci tamamlanıp, yeniden ve en son asgari ücretlere göre hesaplanan tazminat tutarına hükmedilmesi gerekecektir. Çünkü, yasada bulunmayan, öğretilerdeki görüşlerle ve Yargıtay kararlarıyla geliştirilen usuli kazanılmış hak kuralı, yasada bulunan ve kamu düzeni gereği uygulanması zorunlu olan asgari ücretlerin önüne geçmemelidir.

III- ASGARİ ÜCRETLERE İLİŞKİN YARGITAY KARARLARI

1- Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olup uygulanması zorunludur:

İşçinin **taban ücretini** saptayan en az ücret (asgari ücret) kamu düzeniyle ilgili olup, bunun altındaki ücret geçerli olamaz.

9.HD12.01.1981, E.1981/13927-K.1981/53

Asgari ücretin uygulanması kamu düzeni ile ilgilidir, ihlali cezai yaptırımı gerektirir. Bu nedenle dava tarihinden sonra yürürlüğe giren asgari ücretin tazminat hesabına dahil edilmesi gerekir. Usuli kazanılmış hak veya taleple bağlılık ilkelerine dayanılarak asgari ücretin uygulanmasını engelleyici şekilde hüküm kurulması mümkün değildir.

10.HD.07.04.1977, E.1976/6018-K.1976/2638

Kamu düzenine ilişkin asgari ücret artışlarının, kazanç kayıpları belirlenirken gözönünde tutulması **yasal bir zorunluluktur.**

10.HD.17.02.1978, E.1975/7937-K.1975/1081

Asgari ücretler kamu düzeni ile ilgilidir. İş Kanunu'nun 99. maddesi gereğince asgari ücret ödememek **cezai yaptırımı gerektirir.** Kamu düzenine ilişkin bu yönün mahkemece doğrudan doğruya gözönünde bulundurulması gerekir.

10.HD.23.05.1978, E1977/4885-K.978/3929

Asgari ücret kamu düzeni ile ilgili olduğundan, yargıç bu durumu **duruşmanın her aşamasında** kendiliğinden gözetmelidir.

HGK.17.12.1997, E.1997/10-820-K.1997/1074

Kamu düzeni ile ilgili konularda **usuli kazanılmış haktan söz edilemez.**

21.HD.25.05.2000, E.2000/4100-K.2000/4206

Kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış haktan söz edilemez. Bu nedenle **bozmadan sonra asgari ücretlerde bir artış olmuşsa**, bu artışların da hesaplamada gözönünde tutulması gerekir.

21.HD.31.10.2000, E.2000/7119-K.2000/7414

Asgari ücretteki artışlar **kamu düzenine** ilişkin olduğundan, davacı tarafından bu yön ileri sürülmesi dahi, **mahkemece doğrudan gözönünde tutulması gerekmektedir.**

21.HD.15.02.2000, E .2000/1077-K.2000/1095

Asgari ücret **kamu düzenine** yönelik olduğundan, **hakim** bu hususu **doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.**

21.HD.06.06.2002, E.2002/4702-K.2002/5437

Kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış hak oluşmaz. Asgari ücret değişiklikleri kamu düzeni ile ilgili ve usuli kazanılmış hakkın istisnasıdır.

Dava, iş kazası sonucu ölüm nedeniyle rücuen tazminat istemine ilişkindir. Asgari ücretteki değişiklikler usuli kazanılmış hakkın istisnası niteliğinde olup, yargılamanın her aşamasında doğrudan dikkate alınmalıdır. Çünkü kamu düzenini ilgilendiren hususlarda usuli kazanılmış haktan sözedilemez. Asgari ücret de kamu düzenini ilgilendiren kavramların başında gelir. Açıklanan nedenlerle yerel mahkemece zararlandırıcı sigorta olayına uğrayan işçinin veya haksahiplerinin gerçek kazançlarının hesaplanmasında hükme en yakın tarihteki asgari ücretin esas alınması gerekir.

HGK.28.01.2004, E.2004/10-24-K.2004/47

2- Hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin hesaplamada gözetilmesi gerekir.

Sigortalının tazminatının hesaplanmasında, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan asgari ücret esas alınmalıdır.** Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan bu hususta usuli kazanılmış haktan söz edilemeyeceği gibi, hakim bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir.

HGK.17.12.1997, E 1997/10-820-K.1997/1074

Zararlandırıcı sigorta olayına uğrayan sigortalının açtığı tazminat davası hesabında, **hüküm tarihine en yakın tarihli asgari ücret** esas alınır. Öte yandan, asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim, bu hususu doğrudan gözönünde tutmakla yükümlüdür.

21.HD.25.03.1996, E.1996/1631-K.1996/1704

Davacı, iş kazası sonucu meslekte kazanma gücünde meydana istemiştir. Bu tür davalarda, geleceğe ilişkin zararın tespitinin de gerektiği açıktır. Bunun gelen kayıp oranı karşılığı oluşan maddi ve manevi zararının davalıya ödettirilmesine karar verilmesini için de bazı varsayımlara dayanma zorunluğu vardır. Ne var ki, gerçek belli iken varsayımlara gidilemez. Davanın görülmesi sırasında asgari ücret yükselmiştir. Davacı, kamu düzeni ile ilgili bu hususu ileri sürerek maddi zararının bu asgari ücret gözönünde tutularak bulunmasını istemiştir ki, bu isteğin hukuksal olduğu kuşkusuzdur. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmadan **hüküm tarihinden önce yürürlüğe giren asgari ücrete göre** maddi tazminatın hesabını öngörmeyen bilirkişi raporunun hükme dayanak kılınmasında isabet yoktur. Bu nedenle hüküm bozulmalıdır.

10.HD. 22.09.1977, E.1976/8734-K.1977/5567

Tazminatın belirlenmesinde, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan** verilerin nazara alınması gerektiği Yargıtay'ın oturmuş ve yerleşmiş görüşlerindedir. Başka bir anlatımla, hüküm tarihine en yakın tarihte yürürlüğe giren Toplu İş Sözleşmesi ile **asgari ücreti** gözönünde tutmak, bu hususlar kamu düzenine ilişkin olduğundan hakimin görevi gereği olduğu tartışmasıdır.

21.HD.28.11.2000, E.2000/8538-K.2000/8519

Tazminatın hesaplanmasında hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan asgari ücretin esas alınması zorunludur. Öte yandan asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim bu hususu doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.

21.HD.12.05.1998, E.1998/3306-K.1998/3473

3- Yargıç, bir istek olmasa dahi, yargılamanın her aşamasında “asgari ücret artışlarını” doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.

Asgari ücretteki artışlar kamu düzenine ilişkin olduğundan, davacı tarafından bu yön ileri sürülmesi dahi, mahkemece doğrudan gözönünde tutulması gerekmektedir.

21.HD.15.02.2000, E.2000/1077-K.2000/1095

Asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, **hakim** görevi gereğince, bu hususu **doğrudan** gözönünde tutmakla yükümlüdür.

21.HD. 26.11.1998, E.1998/8222-K.1998/8206

Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bu hususta usuli kazanılmış haktan sözedilemeyeceği gibi, **hakim** bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir.

HGK.17.12.1997, E.1997/10-820-K.1997/1074

Asgari ücret kamu düzenine ilişkin olup re'sen göz önünde tutulması gerektiğinden bilinen en son asgari ücretin esas alınarak davacının destekten yoksun kaldığı miktarın belirlenmesi yönünde bilirkişiden ek rapor alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden kararın bozulması gerekmiştir.

4.HD.01.11.2021, E.2021/5972-K.2021/7876

4- Davacı hesap raporuna itiraz etmemiş olsa dahi, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz ve sonradan yürürlüğe giren asgari ücretler hesaplamada gözetilir.

Asgari ücretin ve toplu iş sözleşmelerinin uygulanması kamu düzeniyle ilgili olduğundan **bir talep olmasa dahi** resen gözönünde tutulması zorunlu-

dur. Öte yandan, kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış haktan söz edilemez.

21.HD.15.09.2005, E.2005/4664-K.2005/7782

Asgari ücret, kamu düzenine ilişkin olup, mahkemece doğrudan doğruya (kendiliğinden) gözönünde bulundurulması gerekir. Kamu düzeniyle ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan sözedilemeyeceği gibi, HUMK'nun 74'üncü maddesinde öngörülen **taleple bağlılık ilkesinden de, ücret bakımından söz etmeye hukuki olanak yoktur.**

10.HD.09.02.1978, E.1978/7628-K.1978/795

Usuli kazanılmış hak veya **taleple bağlılık** ilkelerine dayanılarak asgari ücretin uygulanmasını engelleyici şekilde hüküm kurulması mümkün değildir.

10.HD.07.04.1977, E.1976/6018/K.2638

Kamu düzeni ile ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan söz edilemeyeceği gibi, **istemle bağlılık** ilkesinden de söz etmeye hukuksal olanak yoktur. Burada istemle bağlılık sadece dava edilen toplam zarar miktarı için geçerlidir.

10.HD.23.05.1978, E.1977/4865/K.1978/3929

5- Bozma kararından sonra asgari ücret artışlarına göre yeniden tazminat hesaplanması gerekir. Ancak, davacının temyiz başvurusu yoksa ve karar davalı yararına bozulmuşsa, yeniden hesaplanacak tazminat tutarı (bazı ayırık durumlar dışında) önceki davadaki miktarı geçemez.

Bozmadan sonra işçi ücretlerinde artma olmuş ise, bu artışlarında hesapta gözönünde tutulması gereklidir. Zira, bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilme olanağına sahip olmadığından davacının kararı temyiz etmemesi karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Ancak yapılacak hesapta bir maddi tazminat ödemesi gerektiği sonucuna varılırsa, önceki kararı davacı temyiz etmediğinden maddi tazminat bozmadan önceki miktarı geçemez.

21.HD.15.09.2005, E.2005/4664-K.2005/7782

Bozmadan sonra işçi ücretlerinde bir artma olmuş ise, bu artışların da hesapta gözönünde tutulması gereklidir. Zira, bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilme olanağına sahip olmadığından, davacının kararı temyiz etmemesi, karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Ancak yapılacak hesapta bir maddi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılırsa, önceki kararı davacı temyiz etmediğinden, maddi tazmi-

nat bozmadan önceki miktarı geçemez. Başka bir anlatımla, bozmadan önceki kararlarla hüküm altına alınan miktar aşılmamış olmadıkça davalı yararına kazanılmış haktan söz edilemez.

21.HD.31.10.2000, E.2000/7119-K.2000-7414

6- Bozma kararı sonrası yeniden yargılamada, hukuki durumlar ve maddi olgular değişmişse, davacı temyiz başvurusunda bulunmamış olmasına karşın, yeniden yapılacak hesaplamada önceki tazminat miktarı aşılabilir.

Bir mahkeme kararının her ne sebeple olursa olsun temyizce bozulması sonunda mahkemenin bozma kararına uyması ile **dava yeniden yargılama aşamasına girmiş** ve bozma kararı üzerine **önceki hüküm tamamen ortadan kalkmış**, geçerliğini yitirmiş; bu durumda, bozma kararından sonra mahkeme, HMK.nun 297. maddesinde belirtilen unsurları taşıyacak şekilde yeni bir karar vermek zorunda olacaktır.

Örneğin bir tazminat davasında Yargıtay bozma kararından sonra yeniden yapılan yargılama ve araştırmada kusur ve maluliyet oranları değişmişse, davacının önceki kararı temyiz etmemiş olması nedeniyle davalı yararına usuli kazanılmış hak oluştuğu ve davacının değişen maddi ve hukuki durumlara göre yeniden hesaplanan tazminat tutarını artıramayacağı sonucuna varılmalıdır.

IV- BELİRSİZ ALACAK DAVASINDA ASGARİ ÜCRET UYGULAMASI

1- Belirsiz alacak davası

6100 sayılı yeni Hukuk Yargılama Yasası'nın 107.maddesiyle, usul hukumuzun dava türleri arasında yer alan "**Belirsiz alacak davası**" ile başlangıçta zararın veya alacak tutarının hiçbir biçimde ve kesin olarak belirlenemediği olaylarda, dava dilekçesinde (kısmi istek değil) harca esas "**simgesel**" bir değer belirtilerek "**belirsiz alacak davası**" açılabilir; yargılamanın ilerleyen aşamasında tüm kanıtlar toplanıp bilirkişi raporları da verildikten ve tazminat veya alacağın miktarı belli olduktan sonra, davacıya, davalının onamı aranmaksızın ve ıslaha başvurmaksızın dava değerini artırabilme (dava harcını tamamlama) olanağı tanınmıştır.

Yasanın "*Belirsiz alacak davası*" başlıklı 107.maddesinin 1.fıkrasına göre "*Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin ola-*

rak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.”

Artık, dava değerini artırma (harç tamamlama) işlemi, davanın genişletilmesi yasağına girmeyecek; yeni bir dava ve ıslah sayılmayacak; dava değerinin artırımına karşı davalı zamanaşımı definde bulunamayacaktır.

Yukardaki açıklamalara göre belirsiz alacak davası, kısaca, dava ve istek konusu belli olan, ancak başlangıçta alacak veya tazminat miktarı belirlenemeyen bir dava türüdür.

Dava konusu, haksız fiilden kaynaklanan tazminat istemi veya önceden hesaplanması mümkün olmayan, yargılamayı ve dava sırasında hesaplamayı gerektiren alacaklar olabilir.

2- Belirsiz alacak davasında dava değerinin artırılması

107.maddenin 2.fikrasına göre “*Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin **tam ve kesin olarak** belirlenebilmesi mümkün olduğunda, hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek **iki haftalık kesin süre içinde** davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini **tam ve kesin olarak** belirleyebilir. Aksi takdirde dava, talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanır.”*

a) Yukardaki 2”nci fıkra metnindeki “tam ve kesin olarak” açıklamasına bakılarak, belirsiz alacak davasında dava değerinin bir defadan fazla artırılmayacağı anlamı çıkarılmakta ise de, bu doğru değildir. Belirsiz alacak davasının anlam ve işlevi doğru yorumlandığı takdirde, (ıslaha başvurulmaksızın) **kanun yolları tükeninceye**, tazminat ve alacağın miktarı kesinlik kazanıncaya kadar, dava değerinin artırılabilmesi kabul olunacaktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15.06.2021 gün E.2019/22-467 K.2021/775 sayılı kararında bu görüş benimsenmiş; **bozmadan sonra dava değerinin yeniden artırılabilmesi** kabul olunmuştur.⁶

b) İlk derece mahkemesinde de, bilirkişiden hesap raporu alındıktan ve dava değeri artırıldıktan sonra, maddi olgularda veya hukuki durumlarda değişiklik olmuşsa ya da davanın uzaması nedeniyle tazminat hesaplarına esas kazançlar ve ücretler artmışsa, özellikler yeni asgari ücretler yürürlüğe girmiş-

6 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15.06.2021,E.2019/22-467-K.2021/775 sayılı kararında “Belirsiz alacak davasında, bozma sonrası artırım dilekçesi verilerek, tamamlama harcı yatırılarak talebin artırılması mümkündür. Zira bunu engelleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır” denilmiştir:

se, bilirkişiden ek rapor alınması gerekecek; davacı bu ek rapordaki miktarlara göre dava değerini artıracak, daha doğrusu eksik harcı tamamlayacaktır.

Örneğin, bilirkişiden hesap raporu alınıp, tahkikatın son aşamasına gelindikten sonra, 107.maddenin 7251 sayılı Yasa ile değişik 2.fıkrası uyarınca, **hakim** tarafından verilen **iki haftalık kesin süre içinde** davacı, bilirkişi hesap raporundaki miktar üzerinden dava değerini artırmış olup da, mahkemenin karar verme sürecinin uzaması ve bu arada kazançların veya asgari ücretlerin artması nedeniyle **ek rapor** alınması gerekmişse, davacı, ek rapordaki artan miktarın harcını tamamlayacak ve mahkeme bu son miktar üzerinden karar verecektir.

c) Bu gibi durumlar genellikle, dava sürerken **asgari ücret artışları** nedeniyle söz konusu olmaktadır. Çünkü, Yargıtay kararlarına göre, **asgari ücretler kamu düzeniyle ilgili ve uygulanması zorunlu olduğundan**, hüküm gününe kadar artan ve yürürlüğe giren asgari ücretlerin hesaplamada gözetime; taraflar bilirkişi raporuna itiraz etmemiş ve bu yönde bir istekte bulunmamış olsalar dahi, hakimin bu zorunluluğu yerine getirmesi ve **artan asgari ücretlere göre** hesap bilirkişisinden “**ek rapor**” istemesi gerekecektir. Bunun dışında, yargılama sürerken beklenmedik durumlar da olabilir; örneğin, sonradan ortaya çıkan bazı kanıtlarla **kusur oranları ya da beden gücü kayıp oranı değişmişse**, yeni bir tazminat hesabı yapılması gerekecek; yeniden artırım söz konusu olacak; dava türü **belirsiz alacak davası** olduğu için, bu artışların hiç biri ıslah olarak nitelenmeyecektir.

Sonuç olarak, davacı ilk hesap raporundaki miktar üzerinden 107. maddenin 2.fıkrası uyarınca harcı tamamlamışsa, **ek raporla belirlenen tazminat artışını isteyebilecektir.**

d) İdari yargıda da **belirsiz tam yargı davasında**, davacı tarafından artırım dilekçesinin verilmesinden sonra, **yeni hukuki durumlar ortaya çıkmışsa**, önceki rapor geçersiz sayılıp, ek raporla belirlenen miktarın artırılabilmesi kabul olunmuş; buna ilişkin Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 19.02.2020, E.2019/2428-K.2020/388 sayılı kararında:

“Uyuşmazlığa ilişkin ısrar konusu, İdare Mahkemesince, davacının destekten yoksun kalma tazminatı talebi hakkında karar verilirken, dosya kapsamında alınan **ek hesap bilirkişisi raporu** üzerine sunulan **ikinci miktar artırım dilekçesinin dikkate alınıp alınmayacağına**, başka bir ifadeyle dosyaya sunulan **ikinci miktar artırım dilekçesinin hukuken geçerli olup olmadığına** ilişkindir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 16. maddesinin 4. fıkrasında, **nihai karar verilinceye kadar** bir defaya mahsus olmak üzere dava

değerini artırma talebinde bulunulabileceği hükme bağlanmış ise de, **ikinci kez miktar artırımından söz edebilmek için, ilk dilekçenin verilmesinden önce miktar artırım talebinde bulunulabilmesinin elverişli hukuki koşullarının davacıya sağlanmış olması gerekir.**

Başka bir ifadeyle, ek bilirkişi raporunun alınması, **yeni bir bilirkişi incelemesi** yaptırılması veya **yeni hukuki durumların ortaya çıkması** gibi durumlarda, nihai sonuca göre davacı tarafından miktar artırım talebinde bulunulması halinde, önceki miktar artırım dilekçesinin geçersiz sayılarak, son duruma göre verilen miktar artırım dilekçesinin kabulünün kanun koyucunun amacına ve hakkaniyete daha uygun bir çözüm olduğu sonucuna varılarak” Bölge Mahkemesi İdari Dava Dairesi’nin ısrar kararının onanmasına karar verilmiştir” denilmiştir.

3- Yargıtay bozma kararından veya Bölge Adliye Mahkemesi kaldırma kararından sonra dava değerinin artırılabilmesi

a) Belirsiz alacak davasında, tüm yargılama süreçlerinden, istinaf ve temyiz aşamalarından geçilmeden, tazminat ve alacağın miktarı “tam ve kesin olarak” belirlenemez. Bu nedenle dava değeri bir kez değil, birkaç kez artırılabilir ve bunların hiç biri “ıslah” olarak nitelenmemelidir.

Bozmadan sonra da dava değeri artırılabilir. Çünkü, **bozma kararına uyulmasıyla önceki karar geçerliğini yitirmiş, yeni bir yargılama sürecine girilmiştir.** Değişen hukuki durumlara göre, dava değerinin yeniden artırılmasında yasal bir engel bulunmamaktadır.

Bu konuda Yargıtay 04.02.1959 gün 13/5 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında “**Bir mahkeme kararının her ne sebeple olursa olsun temyizce bozulması sonunda** mahkemenin bozma kararına uyması ile **dava yeniden duruşma safhasına girmiş olacağı** cihetle duruşma henüz bitmemiştir” denilmiştir.

Her ne kadar bu karar uzun yıllar önceye ait olsa da, belirsiz alacak davasında, Yargıtay bozma kararından sonra da hukuki gerekçe aynıdır; yani bozma kararından sonra dava yeniden duruşma safhasına girmiş olacak; mahkeme, bozma kararı uyarınca, öncekinden bağımsız yeni bir karar verecektir.

b) Bu konuda İdari Yargılama Yasası’nın 16/4.maddesine eklenen “belirsiz tam yargı davasına” ilişkin Gerekçenin 5.paragrafında:

“Davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin adil yargılama hakkının ihlali olarak kabul edilmesi sebebiyle, **nihai karar verinceye kadar** talep edilen **tazminat miktarını arttırma hakkı** tanınmaktadır; “**nihai**

karar” verilinceye kadar” kaydının olası bozmalardan sonraki hüküm aşamasını da kapsadığı şüphesizdir. İstinafta davanın yeniden görülmesi ve yeni bir karar verilmesi, **ilk derece mahkemesinden bağımsız yeni bir yargılama aşaması** olmasına göre, **istinafta dava değeri artırılabilir.**

Tasarının çerçeve 1 ve 3’üncü maddelerinde yer alan “**nihai karar”** verilinceye kadar” kaydının olası **bozmalardan sonraki hüküm aşamasını da kapsadığı** şüphesizdir. Ayrıca artırmanın bir defaya mahsus olduğu kuralı, örneğin **bozma sonrası ve bozma gereği yapılan/yaptırılan bilirkişi incelemesindeki tazminat miktarındaki pozitif değişimler** bakımından, **amaçsal yorum yapılması** zaruretinin doğabileceği de gözden kaçırılmamalıdır” denilmiştir.

c) **İstinaf ve temyiz aşamasında, “davacı yararına bozma kararı” verilmiş ve yeniden tazminat hesaplanması gerekmişse, artan miktar için harç yatırılıp tamamı hüküm altına alınabilmelidir.**

Yerel mahkemedeki yargılama sürecinden başlayarak **kanun yolları tükeninceye kadar** artan tazminat ve alacak miktarlarının harcı yatırılarak, ıslah yoluna başvurulmaksızın ve karşı tarafın onamı aranmaksızın, **birkaç kez artırılabilir;** Yasa’nın 107.maddesinin anlam ve amacına göre buna yasal bir engel bulunmadığı düşüncesindeyiz. Bu husus Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun bir kararında belirtilmiştir.⁷

Şu kadar ki, bozmadan sonra tazminat miktarının artırılabilmesi için, ilk derece mahkemesi kararı “**davacı yararına**” bozulmuş olmalıdır.

d) İstinaf aşamasında da yeniden yargılama yapılırken **hesap bilirkişisinden rapor alınmışsa ve tazminat veya alacak miktarı artmışsa**, Bölge Mahkemesi artan miktar için harcı tamamlatıp hüküm vermelidir. Her ne kadar HMK.357.maddesi 1.fikrasında istinaf aşamasında “ıslah” yapılamayacağı hükmü yer almış ise de, belirsiz alacak davasının özelliği ve işlevi dikkate alınıp, artan tazminat ve alacak miktarı için **harcın tamamlanmasının ıslah olmadığı**, belirsiz alacak davasına özgü **değer artırımı olduğu** kabul edilmelidir. Aksi takdirde dava çözümsüz kalır. Bunu yukarıda da belirttik. Uyarı amacıyla yineliyoruz.

e) 6100 sayılı Yasa’nın 107.maddesinin yürürlüğe girmesinden bu yana geçen onbir yılda, mahkemeler belirsiz alacak davasına uyum sağlamakta epey zorluk çekmişler, önceki dönemin kısmi dava uygulamasının etkisinden bir türlü kurtulamamışlar ise de, sonuçta yavaş da olsa dava değerinin artırılma-

⁷ Yukarıda 6 no.lu dipnottaki Hukuk Genel Kurulu kararı.

sının “ıslah” olmadığı anlaşılabilmiş ve son dönemde dava değerinin bir kez değil, **kanun yolları tükeninceye kadar** artırılabilceği kabul edilmeye başlanmıştır. Bu gelişme, 107.maddenin 2.fıkrasının 22.07.2020 gün 7251 sayılı Yasa ile değiştirilmeden hem önceye ve hem sonraya aittir.

4- Belirsiz alacak davasında, bozmadan sonra dava değerinin artırılabilceği ilişkin Yargıtay kararları

Davacı vekili dilekçesinde her ne kadar davanın ıslah edildiğini belirtmiş ise de; davanın **belirsiz alacak davası** olarak açılması, davacı vekilinin duruşmada **dilekçenin, talep artırım dilekçesi niteliğinde olduğunu açıkça beyan etmesi**, sözü edilen dilekçede dava konusu alacaklara dava tarihinden itibaren faiz uygulanmasının talep edilmesi ve mahkeme tarafından eldeki davanın **belirsiz alacak davası** olarak kabulüyle bu kapsamda yapılan yargılama sonucunda hüküm kurulması karşısında **dilekçenin talep artırım dilekçesi olduğunun kabulü gerekir**. Bu noktada belirtmek gerekir ki; belirsiz alacak davasında dava konusu alacağın tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğu anda davacı taraf iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın dava dilekçesinde belirttiği miktarı artırabileceğinden, **bozma kararı sonrasında da artırım dilekçesi vererek, tamamlama harcı yatırılmak suretiyle talebini artırılabilmesi mümkündür**. Zira bunu engelleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Mahkemece Özel Dairenin bozma kararına uyulmasına karar verildikten sonra davacı vekili tarafından sunulan talep artırım dilekçesi esas alarak hüküm kurulması yerinde bulunmuştur.

HGK.15.06.2021, E.2019/22-467 K.2021/775

Dava, haksız fiil sebebiyle maddi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, **bozmadan sonra** ıslah yapılamayacağı gerekçesi ile bilirkişi raporu esas alınarak, dava dilekçesinde talep edilen miktar yönünden davanın kabulüne karar verilmiştir. Dosya kapsamı ve 6100 sayılı HMK 107.maddesi gereğince, eldeki davanın **belirsiz alacak** talebi ile açılması karşısında; davacının, iddianın genişletilmesi yasağı olmadan ve karşı tarafın rızasına **ve ıslaha da gerek kalmaksızın talep sonucunu arttırabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir**. Şu durumda, bozmadan sonra ıslah yapılamayacağı şeklinde yanılığılı gerekçe ile davacının miktar açıklama dilekçesi değerlendirilmeden hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

4.HD.24.10.2017, E.2017/4269 K.2017/6251

Dava, elektrik çarpmasından kaynaklı tazminat istemine ilişkindir. Olayda; bozma ilamında, “bozma nedenine göre, davalı vekilinin sair temyiz itirazlarının incelenmesine şimdilik gerek görülmediği” denilmiş dolayısıyla bozma

sebebinin kapsamı dışında kalan kesimlerin temyiz incelemesine konu edilmemiş olmaları nedeniyle kesinleşmedikleri gözetilmeksizin **bozma sonrası yeniden kurulan hükümde davacıların maddi ve manevi tazminat taleplerinin bozma ilamı ile kesinleştiğinden bahisle bu taleplerle ilgili yeniden karar verilmesine yer olmadığı şeklindeki değerlendirme, usul ve yasaya aykırıdır.**

3.HD.05.04.2021, E.2021/1992-K.2021/3595

Dava, HMK'nun 107/1. maddesi uyarınca, belirsiz alacak davası niteliğindedir. Yargılama sırasında toplanan deliller sonunda tazminat miktarının tam ve kesin olarak belirlenmesinin mümkün olduğundan, davacı iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın dava dilekçesinde belirttiği miktarı arttırabilir. Bu durumda; davanın niteliği gereği **bozmadan sonra ıslah yapılamaz kuralı uygulanmaksızın, bozmadan sonra alınan bilirkişi raporuna göre davacının dava dilekçesinde belirttiği miktarı arttırması mümkündür.** Ek rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile eksik bedele hükmedilmesi doğru olmamıştır.

5.HD. 23.03.2017, E.2017/5161-K.2017/9019

5- Belirsiz alacak davasında, dava değerinin artırılmasına ilişkin ilke, kural ve kararların özeti:

a) İlk derece mahkemesinde, hakim in verdiği süre içinde, dava değerinin bir kez artırılmasından sonra, kazançlarda ve ücretlerde artış olması veya yeni olgular ve hukuki durumlar ortaya çıkması nedeniyle **ek rapor** alınması gerekmişse, önceki miktar artırım dilekçesi geçersiz sayılarak, ek rapora göre artırılan miktar üzerinden hüküm verilecek; dava türü **belirsiz alacak davası** olduğundan, bu artışların hiç biri ıslah olarak nitelenmeyecektir.

b) İstinaf aşamasında davanın yeniden görülmesi gerekmişse ve bilirkişiden yeni bir rapor alınmışsa, HMK 357. maddesi 1.fıkrasındaki istinaf aşamasında “ıslah” yapılamayacağı hükmü söz konusu olmayacak; belirsiz alacak davasının özelliği ve işlevi dikkate alınıp, artan tazminat miktarı için harcın tamamlanmasının, belirsiz alacak davasına özgü değer artırımını olduğu kabul edilecektir.

c) Yargıtay'ın son dönem kararlarında da kabul edildiği üzere, ilk derece mahkemesinin veya Bölge Adliye Mahkemesinin kararının, **Yargıtay'ca** (davacı yararına) **bozulmasından sonra** alınacak yeni bir hesap raporuna göre, (ıslah yoluna başvurmaksızın) dava değeri artırılabilir. Çünkü, **bozma kararına uyulmasıyla önceki karar geçerliğini yitirmiş, yeni bir yargı-**

lama sürecine girilmiştir. Değişen hukuki durumlara göre, dava değerinin yeniden artırılmasında yasal bir engel bulunmamaktadır.

d) Sonuç olarak, yerel mahkemedeki yargılama sürecinden başlayarak **kanun yolları tükeninceye kadar** yeniden hesaplatma sonucu artan tazminat ve alacak miktarlarının harcı yatırılarak, ıslah yoluna başvurulmaksızın ve karşı tarafın onamı aranmaksızın, **birkaç kez artırılabilceği**; Yasa'nın 107.maddesinin anlam ve amacına göre buna yasal bir engel bulunmadığı, Yargıtay kararlarıyla kabul edilmiştir.

6- Belirsiz alacak davasında asgari ücretlerin uygulanması

Yukardan beri yaptığımız açıklamalarla, 6100 sayılı HMK'nun 107.maddesindeki belirsiz alacak davasında, **dava değerinin** yalnızca bir kez ve ilk derece mahkemesi ile sınırlı olarak değil, **kanun yolları tükeninceye kadar** artırılabilceğini anlattık; Yargıtay'ın ve Danıştay'ın bunu kabul eden kararlarından örnekler verdik.

Şimdi bu bilgiler ışığında, belirsiz alacak davasında asgari ücretlerin nasıl uygulanacağını görelim:

a) Belirsiz alacak davasında asgari ücretlerin uygulanmasının, asgari ücret dışındaki kazançlardan en önemli farkı, **kazançlarda** ek rapor için **davacının istekte bulunması** gerekir iken, asgari ücret artışlarında, **davacı istekte bulunmasa bile**, hakim in kendiliğinden hüküm tarihine kadar artan asgari ücretlere göre yeniden tazminat hesabı yapılmak üzere bilirkişiden ek rapor isteme yükümlülüğü bulunmasıdır. Çünkü, önceki bölümlerde defalarca ve Yargıtay kararlarından örneklerle açıklandığı gibi, asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olup uygulanması zorunludur. Bu nedenle, kanun yolları tükeninceye kadar ve dava kesin hüküm halini alıncaya kadar, asgari ücret artışları nedeniyle yeniden hesaplama yaptırılması gerekir.

Başka bir anlatımla, **asgari ücret kamu düzeniyle ilgili ve uygulanması zorunlu olduğu için**, kanun yolları tükeninceye kadar, Yargıtay bozma kararından veya Bölge Adliye Mahkemesi kaldırma kararından sonra da, dava kesin hüküm halini alıncaya kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretler üzerinden (tarafların bir istemi bulunmasa bile) yeniden tazminat hesaplanması ve son hesaplanan tazminat miktarları üzerinden hüküm kurulması gerekir.

b) Belirsiz alacak davasının başından son aşamasına kadar davacının asgari ücret artışları nedeniyle ek rapor istememiş olması ve bu artışları doğrudan hakim in gözetip ek rapor aldırması, davalı yararına "kazanılmış hak" oluşturmaz. Bu da asgari ücretin kamu düzeniyle ilgili oluşunun bir özelliğidir.

c) Tazminat hesabı asgari ücretten değil de, ölen veya çalışamayacak biçimde beden gücü kaybına uğrayan kişinin olay tarihindeki kazançları asgari ücretlere oranlanarak bulunan katsayı üzerinden (asgari ücret karşılaştırma yöntemiyle) yapılmışsa, bu durumda da, davacı istekte bulunmasa dahi, hakim artan asgari ücretlere göre ek rapor aldırması gerektiği düşüncesindeyiz.

Aşağıda asgari ücret karşılaştırma yöntemini ele alacağız.

V- ASGARİ ÜCRET KARŞILAŞTIRMASI YÖNTEMİYLE KAZANÇ BELİRLENMESİ

1- Asgari ücret artışlarının başka kazançlara etkisi

İş ve çalışma yaşamında asgari ücretlerin “taban ücret” olduğunu, yasal asgari ücretlerin uygulanması kamu düzeniyle ilgili ve yasal zorunluluk olup, istek olmasa bile, yargıcın asgari ücret artışlarını doğrudan dikkate almakla yükümlü bulunduğunu bundan önceki bölümde açıklamış ve Yargıtay kararlarından örnekler vermiştik. Bu bölümde asgari ücretlerin başka kazançlara etkisini ve tazminat hesabına esas kazançların belirlenmesindeki işlevini inceleyeceğiz.

Yukardaki bölümlerde, tazminat hesabına birim alınacak kazançların “**gerçek kazanç**” olması gerektiğini açıklamış, gerçek kazançların araştırılmasının önemini belirtmiştik. Yinelerseniz, gerçek kazançlar bordrolara yansıtılmamışsa, bordrolar imzasızsa veya imzalı olup da nitelikli işçiler açısından bağlayıcı değilse, çeşitli yöntemlere başvurularak “gerçek kazançlar” araştırılacak; tanık dinlenecek, aynı işi yapan işçilerin veya işyerlerinin ödedikleri ücretler karşılaştırılacak ve ilgili meslek kuruluşlarından veya ticaret odalarından bilgi istenecektir. Şu kadar ki, eğer ücret bordroları veya başka benzeri belgeler “gerçek kazançları” yansıtıyorsa ya da ücretin miktarı konusunda taraflar arasında uyuşmazlık yoksa, bütün bu araştırmalara gerek kalmayacak; tazminat hesabı bu “kesin olarak belirlenen” kazanç üzerinden yapılacaktır.

Ancak, haksız eylem veya kaza tarihinde kesin olarak saptanan ücretin rapor (hüküm) tarihine kadar artışları belirlenemiyorsa, o zaman asgari ücret artışlarına koşut bir değerlendirme yapılması gerekecektir. Bu da olay tarihindeki bilinen ücretin, o tarihte yürürlükte olan asgari ücretle karşılaştırılması sonucu bulunacak **katsayının**, rapor (hüküm) gününe kadar yürürlüğe giren asgari ücretlere uygulanması, başka bir deyişle, asgari ücretlerin artırımlı hesaplanması biçiminde olacaktır.

2- Asgari ücret karşılaştırması yöntemi

Bordroların ve benzeri kazanç belgelerinin gerçeği yansıttığı ve ücretin miktarı konusunda taraflar arasında uyumsuzluk bulunmadığı durumlarda, eğer belirlenen ücret, olay tarihinde yürürlükte bulunan asgari ücretin üzerinde ise, fazlalık oranı hesaplanıp, bu oran, rapor (hüküm) tarihine kadar yürürlüğe giren asgari ücretlere uygulanacaktır. Buna “asgari ücret artırımlı kazanç hesabı” veya “**asgari ücret karşılaştırması**” denilmektedir.

Hesaplama şöyle olacaktır: Diyelim ki, kaza geçiren işçinin ücreti kesin biçimde aylık net 4.500,00 TL. olarak saptanmıştır. Aynı tarihte yürürlükteki asgari ücretin net tutarı 1.362,75 TL’dir. Buna göre fazlalık oranı: $4.500,00/1.362,75 = 3.30$ ’dur. Bu katsayı, tazminatın hesaplandığı (hüküm tarihine en yakın) tarihe kadar yürürlüğe giren asgari ücretlere uygulanacaktır. Örneğin, asgari ücretin net tutarı 1.470,72 TL. olmuşsa, işçinin bu dönem zararının hesabı $1.470,72 \times 3.30 = 4.853,38$ TL. üzerinden, sonraki dönem asgari ücretin net tutarı 1.679,23 TL. olmuşsa, dönem zararı $1.679,23 \times 3.30 = 5.541,46$ TL. üzerinden hesaplanacaktır.

Ücretin kesin saptanabildiği ve bu konuda taraflar arasında uyumsuzluk bulunmadığı durumlarda, artık meslek kuruluşlarından bilgi istenemeyeceği, başka araştırmalara başvurulmayacağı, yukarıda açıklandığı biçimde asgari ücret karşılaştırması yönteminin uygulanacağı görüşü, “**gerçek belli iken varsayımlara dayanılmaz**” ilkesinden kaynaklanmaktadır.

Aşağıda, geçmişte yazılmış bir bilirkişi raporundan aldığımız, asgari ücret artırımlı işlemiş dönem zarar hesabına esas tabloyu örnek olarak veriyoruz.

Desteğin ölüm tarihindeki aylık kazancı: net: 2.000,00 TL.

Aynı tarihte 1.201,50 TL. brüt asgari ücretin net tutarı 994,13 TL.

Oranlama: $2.000,00 / 994,13 = 2.012$ katsayı

Bu bilgilere göre, kaza ve ölüm tarihinden rapor tarihine kadar tazminat hesabına esas işlemiş dönem kazançları:

Dönemler	As.Üc. Net	2.012 katı	Süre	Dönem tutarı
01.07.2010-01.01.2011	626,45	1.260,00	6 ay	7.560,00
01.01.2011-01.07.2011	659,82	1.328,00	6 ay	7.968,00
01.07.2011-01.01.2012	688,82	1.385,00	6 ay	8.310,00
01.01.2012-01.07.2012	734,37	1.478,00	6 ay	8.868,00

01.07.2012-01.01.2013	773,03	1.555,00	6 ay	9.330,00
01.01.2013-01.07.2013	809,70	1.629,00	6 ay	9.774,00
01.07.2013-01.01.2014	840,37	1.690,00	6 ay	10.140,00
01.01.2014-01.07.2014	886,16	1.783,00	6 ay	10.698,00
01.07.2014-01.01.2015	931,20	1.874,00	6 ay	11.244,00
01.01.2015-01.07.2015	994,13	2.000,00	6 ay	12.000,00
01.07.2015-25.11.2015	1.045,60	2.100,00	4 ay	10.150,00
Toplam (5,5) yıllık bilinen dönem kazançları				107.460,00

3- Asgari ücretlerle karşılaştırma yöntemiyle kazanç belirlemesine ilişkin Yargıtay karar örnekleri

Sigortalının kaza tarihindeki ücreti, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak biçimde belirlendikten sonra, o tarihte yürürlükte bulunan **asgari ücrete fazlalığı oranında hüküm tarihinden önce yürürlüğe girmiş tüm asgari ücretlerin aynı oranda artırımlı olarak alınması** gerekirken, bu konuda eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru değildir.

10.HD.04.03.1997, E.1997/1759-K.1997/1644

Sigortalının kazancı **asgari ücretin üzerinde ise**, kaza tarihi ile hüküm tarihi arasındaki asgari ücretlerin (**fazlalık oranında**) artırımlı hesaplanması gerekir.

10.HD.07.03.1989, E.1989/385-K.1989/2104

Zararın tespiti aşamasında, sigortalının iş kazasının vuku bulduğu tarihteki fiili ücretinin, yine o tarihte yürürlükte bulunan **asgari ücrete fazlalığı oranında**, hüküm tarihinden önce yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin de aynı oranda “**artırımlı**” olarak alınması gerekir.

10.HD.09.03.1999, E.1999/1341-K.1999/1636

Tazminatın saptanmasında işçinin net gelirinin öncelikle belirlenmesi gerektiği tartışmasızdır. Hesap raporu yönünden davacının ücreti, ikramiyesi ve diğer hakları ücret bordrosunda belli olduğuna göre, **belli olan bu ücreti ile asgari ücret kıyaslanarak**, asgari ücretin üzerindeki oran belirlenmek suretiyle tazminatın bilirkişi aracılığı ile hesaplanması gerekir. Tazminatın saptanmasında işçinin belli olan net ücreti ile asgari ücret kıyaslanarak, asgari ücretin üzerindeki oran belirlenmek suretiyle zarar ve tazminat hesabı yapılmalıdır.

21.HD.09.12.1996, E.1996/6011-K.1996/6822 (Yargı Dünyası, 1997/2-134)

Sigortalının olay tarihindeki kazancının işyeri kayıtlarına göre belirlenmesi ve yürürlükteki “**asgari ücretten fazlalığı oranında**”, hüküm tarihinden önce yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin de aynı oranda “**artırılması**” gerekir.

10.HD.31.01.1995, E.1994/14853-K.1995/795 (YKD. 1995/7-1064)

Sigortalının kaza tarihindeki kazancının o tarihte **yürürlükte olan asgari ücrete nazaran fazlalık oranının belirlenmesinde**, brüt ücretin, asgari ücretin brütüne göre karşılaştırması yerine, net ücretin brüt asgari ücretle karşılaştırılması, giderek bilinmeyen dönemde yıllara göre artırım ve iskontolamanın yapılmasında, matematiksel ilkelere aykırı biçimde yıllık kazanç kaybı peşin değerinin sabit tutulması hatalıdır.

10.HD.01.10.1996, E.1996/8579-K.1996/7824

Zararın tespiti aşamasında, sigortalının kaza tarihindeki kazancının, yürürlükteki asgari ücretin üzerinde bulunması karşısında, **karar tarihinden önce yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin de “aynı oranda artırımlı”** biçimde alınması gerekir.

10.HD.10.10.1995, E.1995/5368-K.1995/7988

Davacının ücreti, ikramiyesi ve diğer hakları **ücret bordrosunda belli olduğuna göre**, belli olan bu ücret ile asgari ücret “kıyaslanarak” **asgari ücretin üzerindeki “oran”** belirlenmek suretiyle zarar ve tazminat hesabı yapılmalıdır.

21.HD.09.12.1996, E.1996/6011-K.1996/6822

Tazminatın hesabında, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan verilere göre** belirlenecek kazanç miktarının esas alınması gerekir. **Davacının (olay tarihindeki) ücretinin, asgari ücretin 2,8 katı tutarında olduğu** saptanmasına göre, **hüküm tarihine kadar yürürlüğe giren asgari ücretlerin 2,8 katı alınmak suretiyle** tazminat hesaplanmalıdır.

21.HD.14.05.2002, E.2002/ 2446-K.2002/4368

Davacının asgari ücretin çok üzerinde bir ücretle çalıştığı dosya içeriğindeki bilgi ve belgelerle ve özellikle, işverence sunulan davacıya ait özlük dosyasından açıkça anlaşıldığı gibi, bu konuda taraflar arasında da bir uyuşmazlık söz konusu değildir. Hal böyle olunca davacının mesleğine, tecrübesine, işyerindeki görev ve sorumluluklarına uygun düşen ve işverence sunulan özlük dosyasındaki ücret esas alınmak suretiyle aktif dönem zararının belirlenmesi

gerekirken, davacının yaşlılık aylığı almakta olduğundan sözedilerek, kaza tarihinden aktif dönem sonuna kadar asgari ücret esas alınarak tazminatının hesaplanması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

21.HD.18.11.2003, E.2003/7895-K.2003/9525 (Legal İş Huk. Der., 2004/3-1106)

SONUÇ

Asgari ücret, tüm çalışanlara uygulanması zorunlu olan bir “taban ücret” tir. Asgari ücret, kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bunun altında bir ücretten söz edilemez; asgari ücretin altında kararlaştırılan ücretler ve buna ilişkin sözleşmeler geçerli değildir.

Tazminata ilişkin hesaplamalarda; taraflar arasında önceden kararlaştırılmış bir ücret söz konusu değilse, daha yüksek bir ücretle çalışıldığı ileri sürülüyorsa, küçük çocukların destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, ev kadınlarının destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, emekli ve yaşlı erkeklerin destekliğinde veya beden gücü kayıplarında, tüm pasif dönem zarar hesaplarında (bir değer ölçüsü olarak), yardım ve hizmet ederek desteklikte, “asgari ücret” esas alır ve tazminat hesabı asgari ücret üzerinden yapılır.

Ücretin, asgari ücretin üzerinde olması halinde, “işlemiş aktif dönem” kazanç hesabı, ücretin, asgari ücrete oranlanması sonucu bulunacak katsayı dikkate alınarak hesaplanır.